

un doc. de la nostra Ribagorça, de l'any 1228: «dictis 30 solidos, cum medietate de ipso, *aliala* --- recepimus» (en docs. d'Ovarra, p. p. Martín Duque, 171).

En terra pròpiament aragonesa en trobem força doc. sovint aplicada, no ja a diners, sinó a coses que s'afegien, amb aquesta qualitat de propina, al preu del contracte; ja en dos docs. de 1062 i 1063 de la zona de Boltaña: «dederunt illis, *alibala*, galleta de bino, duos panes ---», «*aliala*, duas galletas de bino, quatuor panes ---» (Gili Gaya, *Hom. MzPi* II, 101, 101; *RFE* XIV, 275); en aquests, doncs, ho tenim encara amb el *b* àrabi conservat com a *b* (o emmudit) i no canviat encara en *-f* per la romanització. En un del Baix Aragó, de 1173, llegim, però, *alifala* (*Al-And.* x, 84), cf. *alibaleros* infra, i el mateix Eguílaz (*Gloss.*, 198) destruint la seva etimologia, dóna moltes cites navarro-aragoneses de «sunt pacati de precio et de *aliphala*».

Certament avui dia està generalitzada la forma dissimilada *alifara* amb *-r*, tant a l'Aragó com en la nostra llengua (on és un mot propi sobretot del català occid., si bé estès fins a alguna altra comarca veïna, oriental o valenciana). El significat avui ha tendit a fixar-se en el sentit de 'menjada que hom ofereix per refermar el pacte' i, altres vegades, feta en altres ocasions sonades, com festes, etc. Així també a Benasc: «ista nit anirem de *lifara*» («comilona, merendola», Ferraz, p. 71).

Fora d'això no cal ara afegir gran cosa més a la meua demostració etimològica del DCEC. Allí ja cridava l'atenció sobre altres formes que mostren el sentit bàsic de 'cosa que es dóna d'afegit': Solsona *alifara* 'combustible afegit al foc per última vegada abans d'anar-se'n al llit' [*DAG.*], cat. ant. *aldifara* (aquest encara amb la *-d* conservada) 'vestit distintiu que havien de portar damunt dels altres les jueves i morisques': «les juyes deven portar *aldifara* sobre totes les altres vestidures, així com fan les *sarrajnes*», *Costums de Tortosa* (ed. Oliver, p. 57), d'acord amb l'ús tunisenc actual *dabála* «robe de dessus» (Dozy, *Suppl.* I, 427a).

Com allí explicava, és el mateix ètimon del castellà ADEHALA (veg. DCEC) 'propina, emolument', que en àrab deriva del verb *dabal* 'entrar, ingressar', sinó que en català i aragonès s'ha partit de la pronúncia *al-d* sense assimilació de la *l* de l'article (cf. cast. *aldaba*, *aldea*, *aldiza*, *aldrán*, etc., cat. *aldaia*, *Aldover*, *alduf*, etc.) i en canvi després assimilació catalana de *-ld* en *l* (*Besalú*, etc.). *AlcM* porta un article *alfara* fundat en dades en part provadament errònies, com sigui que atribueix aquesta pronúncia a Pena-roja (on precisament consta que es diu *alifara* (M. Pallarès, *BDC* IX, 69) i a «Castelló», però és *alifara* el que ens consta del Maestrat (Ga. Girona, i el mateix *AlcM*, s. v. *alifara*) i terres veïnes (*BDC* XIX, 76).¹

DERIV.: *Alifarada*. Arag. *alifarero*, que ja consta el 1063 «sunt auditores et *alibaleros* Billito de Almaliehi et don Dideç» (S. Juan de la Penya, *MzPi.*, *Orig.*, p. 46; Gili Gaya, *Hom. MzPi.*, 103).

¹ Pascual Tirado hauria escrit *alfara* en una de les

seves proses castellonenques. No ho he comprovat en l'imprès. Però encara que sigui així, ¿va escriure-ho ell o li ho corregí així algun dels arabistes aficionats (Pasqual Meneu, etc.) que intervenien en aquelles edicions? És forma suspecta en tot cas, no havent-n'hi més que comprovacions falsejades i una etimologia fonèticament impossible, com ja vaig indicar en el DCEC; l'excusa que dóna *AlcM*₂ per justificar l'etimologia *fara* 'convivium' és clar que no es pot acceptar, car un mot de sentit tan diferent com *alimara* 'luminària' no podia causar el canvi general i antic d*alfara en *alifara*, amb augment d'una síl·laba. Com a molt (i no cal!) podríem admetre que la influència del vague parònim *alimara* contribuís a la reducció d'*aldifara* en *alifara*.

Aliger, *aliforme*, V. *ala* *Àliga*, *aligany*, *aligard*, *aligó*, *aligot*, V. *àguila* *Alimanya*, V. *animal* (ANIMA)

ALIMARA, 'foguera que serveix com a senyal o per celebrar una solemnitat', de l'àr. 'imāra 'senyal' (també 'crit de guerra', pròpiament 'senyal per donar una ordre', de l'arrel 'āmar 'manar'). □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

Sovint ja en les cròniques, la de Desclot (139) i la de Jaume I: «e quan vench a la nuyt faeren be 100 *alimares* de foch en les galees» (304), «faeren ses *alimares* los sarrains envés la montanya, hon era la major partida dels sarrains» (150); algun cop també en singular: «quant vench que'l sol fo post --- faeren una *alimara*, e sempre de mantinent faeren-ne altre» (343); també en versions dels Usatges, com aquest passatge de l'a. 1280: «com en l'usatge de Barchinona sia contengut: si'l Príncep per negun cas assetgat serà --- et él amonestarà --- per fars o per *alimares* ---» (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 45). Citarem *alimares* en doc. de 1395, s. v. *maçola*.

En el sentit de 'luminàries', es tracta un descabellament purament català, un poc posterior, que ja apareix a fi del S. XIV (*AlcM*), en el *Tirant* (*DAG.*), i en docs. de formes una mica modernitzades, de les Rúbriques de Bruniquer: «el Rey D. Martí --- el diumenge següent <27-v-1397> --- venia de Sicília, --- y li fou feta gran festa y *alimàries*» (I, 233), «a 18 --- de setembre <1456> --- foren fetes per lo clero de la Seu --- solèmnnes luminàries e *aulimares*» (I, 281); d'un altre doc. municipal barceloní de 1453 Careta (*Barbr.*, p. 468) cita «*alimares* *luminàries* en acció de gràcies». Des d'ací, a les Illes sobretot, es passa progressivament a un sentit on predomina el matís de 'festa, celebració', com mostren les cites següents:

«Cantau moltes himnes —per tanta victòria, / pregau a les muses— ab tots que se entonen, / feu grans *alimares* ---», Gaspar de Verí, any 1502 (Jq. Bover, *BiEscrBaleares* II, 502.23.3); i en docs. eivissencs del S. XVII: «en temps de *alimares* se faran gramallas de domàs carmasí --- dits Jurats lo temps que faran ditas festas» (I. Macabich, *Feudalismo*, 19), «1662, se celebraren en la present Illa d'Eivissa las festas de las *alimares* del príncep nostre Sr. D. Carlos II» (id.,